

כתתרי תורה

לק"י • פרשת ראשי המטות ה'תשפ"ב ב'של"ג • גליון קי"ד • הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

אין לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה • הערות והארות יתקבלו בברכה בטלפון 0504139964 או במייל avish964@gmail.com

ל"ג מרן הגאון הגדול רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זלה"ה • ידיד ורע אשר שמחת התורה שבלבו ועל פניו האירה כל סביבותיו, זכה להרביץ תורה ולהעמיד בני מדרשות לשקידתה הרב רפאל אליהו אליעזר זצ"ל ביבלה"ט א"ה הרב צבי בלאט שליט"א • דודי הרב אברהם ב"ר דוד בדיחי זצ"ל, הרב אלעזר עוזרי זצ"ל בן יבלח"ט א"ה רבי אברהם, הרב זכריה ב"ר יוסף גהסי זצ"ל, הרב ישראל ב"ר יהודה זצ"ל, מרת אסתר ב"ר יחיא גרשי ע"ה ומרת יהודית ב"ר יוסף שרעבי ע"ה • ולזכות הרב אברהם ב"ר שלמה שליט"א, הרב אהרן ב"ר יוסף שליט"א, הרב רפאל אריה בן יחיא שליט"א, הרב ששון בן מרדכי שליט"א, הרב גבריאל בן שלום שליט"א, ומיכל ב"ר ישי תח"ל רפ"ש במהרה בתוך שאר חולי ישראל, ולהצלחת ההצלחת אחינו בני ישראל, הנתונים בצרה ובשביה באוקראינה ובשאר ארצותיהם, המב"ה יוציאם מצרה לרווחה ומאפילה לאורה, ויזכנו לגאולה השלימה בקרוב, אכ"ר.

כתר מלכות - מאן מלכי רבנן
רבי שלום ב"ר יחיא יצחק הלוי זלה"ה
מחבר שו"ת דברי חכמים - כ"ו תמוז תשל"ג
רבי יחיא ב"ר יעקב צאלח זלה"ה
בעל מקור חיים ותורת חכם - כ"ז תמוז תרנ"ו
רבי יוסף ב"ר יעיש גימנא זלה"ה
מרבני זבדיאל - כ"ז תמוז תש"מ
רבי אברהם ב"ר שלום חייבי זלה"ה
מרבני תימן בת"א - כ"ח תמוז תשל"ט
רבי שלום ב"ר יחיא כסאר זלה"ה
ראש ישיבת סוכת שלום - כ"ט תמוז תשכ"ד
רבי שלום ב"ר שלום נגר זלה"ה
מרבני אלקפלה שבסוואדיה - כ"ט תמוז תש"מ
רבי שלום ב"ר עוואד זכריה זלה"ה
מרבני ביד"א - א' אב התשס"ה

כתר של"א"ש

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' (ל, ב.).
[א] אי במדרש הביאור, כל מקום שאתה מוציא דבר, דברי דברים. אלו ותוכחות יש בהן. תדע לך שכן הוא, למד מירמיהו שנאמר (ירמיהו א, א') דברי ירמיהו. ולמה אל ראשי המטות ולא נאמר אל ראשי השבטים, אלא רמו שיקום אחריו מי שהוא אומר לישראל דברים קשין מן המטות (מטות מלשון מקלות), ומי הוא זה ירמיהו שנאמר דברי ירמיהו, ע"כ.

מבואר בדבריו שנרמזה כאן נבואת ירמיהו הן במילת 'וידבר' והן במילת 'מטות'. ועוד נרמזה בראשי תיבות של פסוק זה כמ"ש מוהר"ר יעיש קורייני זלה"ה במחמדי שמים, כי ראשי תיבות של פסוק זה עולים של"ה, בגימטריה נביא ירמיהו' או 'הנביא ירמיהו' עם הכולל. וכתב, דזהו רמז שבפרשת מטות מפטירין דברי ירמיהו.

ב] ועומק העניין ביאר במחמדי שמים, כי הנה לא מצינו פרשה בתורה שמתחלת וידבר משה, אלא זו (ואף שמצנו כן בעוד מקומות. זה אחר דשנכתב דבר זה מפי ה' אל משה. ועי' רמב"ן שהעיר בזה. וכן נשאל הרשב"ם בהיותו ביוניב בכרך לושהו, וע"ש מה שתייר אבשרו). והטעם, כי רמז הקב"ה למשה אתה קרבת את הערב רב, והם גרמו לך שלא תכנס לארץ ישראל. ועתידי ישראל לחטוא ועתידי אתה לבוא בגלגול ירמיהו הנביא, ויתחיל נבואתו להוכיח את ישראל בדברי ירמיהו, זכר למה שאתה התחלת פרשה זו בידבר משה. והיה ישראל קורין אותה בשבוע שמתחלת הפרשה בידבר משה, לפי שאתה גרמת לביהמ"ק להחרב ע"י הערב רב, ע"ש באורך.

וחיזוק לדבריו מצאתי בתחילת מדרש הביאור שכתב בזה"ל, למה מכלל הפרשיות נאמר בזו וידבר משה, אלא כשהיו זוכין ישראל היה הדיבור מהקב"ה וידבר ה', וכאן וידבר משה ע"כ. וזהו ג"כ כאמור כי כאן נזכר ענין החרבן שבגלגול רמז השי"ת למשה שעתידין ישראל לחטוא, ואם היו זוכים לא היו נצרכים לרמז זה, אלא ככל התורה וידבר ה'. ויה"ר שנזכה בימים אלו להתאבל כראוי על חרבן בית קדשנו ותפארתנו, ויקום בנו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ונזכה שיגלה כבוד ה' עלינו.
בבי"א כ"ה, שבת שלום

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומיסי שליט"א - מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק' לעילוי נשמת אביו רבי יחיא ב"ר יצחק עומיסי זלה"ה - נלב"ע כ"ז אלול התש"פ מנהגו בעניין תספורת בבין המצרים

א] נחלקו מרן השו"ע והרמ"א ממתני נהגו איסור תספורת בימי בין המצרים. דעת מרן השו"ע (סי' תקנ"א) שהאיסור הוא רק בשבוע שחל בו תשעה באב וכדינא דגמ' (תענית כו:), ודעת הרמ"א (שם ס"ד) שנהגו שלא להסתפר מ"ז בתמוז. והשת"ז השמיט את הגהת הרמ"א ומשמע שהמנהג כפי עיקר הדין שרק בשבוע שחל בו איסור להסתפר, ולכן במקומות שנהגו אצלנו בעבר ובצנעא וסביבותיה, לגלח את ראשם בכל שבוע או שבועיים לכבוד שבת, רבים מהם לא ידעו שיש בכלל איסור תספורת בשבוע שחל בו (סערת תימן דף ק). **מאיידך**, כתב מרן הגר"י רצאבי שליט"א, שיש רבים שהחמירו כהרמ"א שלא להסתפר כבר מ"ז בתמוז. וכן לעניין נישואין כולם נהגו להימנע מ"ז בתמוז וכדעת הרמ"א, ובקניית בגדים חדשים נמנעו ג"כ מ"ז בתמוז ובוזה החמירו אף יותר משאר קהילות (שע"ה ח"ג סי' ק"ג סעי' א'-ג). ומכך יש ללמוד שלא קיבלו אבותינו בזה את פסק השו"ע לגמרי, אלא החמירו במה שאפשר כי עבר קציר כלה קיץ וגוי. ולכן אף לעניין תספורת יש להחמיר בזמננו שלא מסתפרים בכל ער"ש, ולהימנע מתספורת מ"ז בתמוז. **אמנם**, מי שארע לו ששערו מגודל באופן שצריך להסתפר לכבוד שבת מותר לו להסתפר עד שבוע שחל בו תשעה באב וכפי עיקר הדין וכמו שנהגו בתימן במקומות שהסתפרו בער"ש כאמור. כ"ז לפי מה שנפסק בשע"ה (שם) וכפי שחידד לי מרן שליט"א את הדברים בע"פ.

האם לפי מנהגנו אומרים קדיש דרבנן אחר מזמורי תהלים

ב] מנהגנו שאין אומרים קדיש דרבנן אחר קריאת מזמורי תהלים וכד' אלא אחר לימוד תורה שבע"פ וכמו שכתב הרמב"ם (בסוף ספר אהבה) וז"ל, 'כל עשרה מישראל או יתר שהיו עוסקין בתלמוד תורה שבע"פ ואפילו במדרשות או בהגדות, כשהם מסיימים אומר אחד קדיש בנוסח זה יתגדל וכו' דעתידי, עכ"ל. ולכן הנהיגו חכמי תימן לומר רבי חנניא וכו' אחר קריאת תהלים, ואז יאמרו קדיש דעתידי (פסקי מהר"ץ ח"א עמ' שי"ח ד"ה ונראה). **וכן אחר כל לימוד אומרים תמיד רבי חנניא בן עקשיא קודם הקדיש כדי לסיים בדברי אגדה וכמובא בגמ' דקאי עלמא על אמך יש"ר דאגדתא** (עין מג"א סי' נ"ד סק"ג). ומה שאין אנו אומרים רבי חנניא וכו' לפני קדיש דרבנן שאחר במה מדליקין, כיון שבלאו הכי מסיימים בדברי אגדה. ולפ"ז בבתי כנסיות שהנהיגו אמירת דרשות בליל שבת קודם ערבית, ראוי שיעשו זאת קודם במה מדליקין כדי שתהא אמירת הקדיש אחר דברי הגדה וכן הנהיג מרן שליט"א בבית מדרשו, ועכ"פ אם דורשים אחר במה מדליקין צריכים הם לומר רבי חנניא וכו' לפני הקדיש.

וע"פ הדברים הנ"ל יש לשים לב בשחרית של שבת, שאמירת הקדיש אחר ה'תיקון, מקומו הוא דווקא אחר משנת איזהו מקומן, שהיא תושבע"פ. ואם לא היה מניין אז, אין לומר את הקדיש קודם המהולל וברוך שאמר וואפילו אם יאמרו ר' חנניא, כדי שלא להפסיק בין המזמורים לבין הזמירות שאחר ברוך שאמר, כך אמר לי מרן הגר"י רצאבי שליט"א.

אבלים שיצאו להתפלל בבית הכנסת שבחצר

ג] נשאלה שאלה מאבלים שישבו שבעה בבית האבל, אך את התפילות התפללו בבית הכנסת הפרטית שהיתה להם בחצר. האם גם בית הכנסת נחשבת כבית האבל לעניין שאין נופלים על פניהם שם, או שרק הבית שם הם יושבים ומקבלים תנחומין, הוא לבד נחשב בית האבל. אחד מהרבנים שנשאל על ידם, הורה שאין נפילות פנים גם בבית הכנסת כיון שהיא פרטית ובעל בית הכנסת שהוא מהאבלים, יכול לנעול את בית הכנסת לפי חפצו ולכן הוא נחשב כמו ביתו.

תשובה: לפי מה שהתברר, בית הכנסת הוקדש לציבור מיום הווסדו. והנה פסק מרן השו"ע (סי' קנ"ג סעי' ט"ו) שמי שהקדיש את ביתו לבית הכנסת, אף שיכול הוא לאסור על כל הציבור לבא שם, מ"מ אינו יכול לאסור זאת על איש אחד שכן תיקן רגמ"ה, מפני המעשה עם קמצא ובר קמצא. אמנם, שלא בשעת התפילה יכול הוא לאסור אף על היחיד. ונראה לפ"ז שלמקדיש יש בעלות על המקום. **אלא שמרן הגר"י רצאבי שליט"א הורה בזה**, שהדבר אינו תלוי בבעלות בית הכנסת, אלא אם רוב ציבור המתפללים באו להתפלל שם מפני האבלים, הרי זה כבית האבל ולא יפלו על פניהם, אך אם ציבור המתפללים קבועים שם בלאו הכי, צריכים הם ליפול על פניהם. **ואף שהאבלים עצמם לא יפלו על פניהם**, מ"מ אין הציבור נגררים אחריהם (שת"ז סי' קל"א ס"ק י"א).

הקפת עיר מג' רוחות במלחמה במשנת רבותינו

ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את מושה ויהרגו כל זכר (ל"א, ז).
ביאור דרשת חז"ל להקפה מג' רוחות

א איתא במדרש הגדול, מה ת"ל כאשר צוה ה' את משה. מלמד שלא הקיפו את העיר אלא משלש רוחות בלבד, והניחו רוח רביעית פנויה בלא הקפה, כדי שיהיה מקום לבורח לברוח ולמי שרוצה להמלט על נפשו. ודין זה כתבו רבינו הרמב"ם (פ"ו ממלכים ומלחמות ה"ז), כשצריך על עיר לתפשה אין מקיפין אותה מארבע רוחותיה, אלא משלש רוחותיה. ומניחין מקום לבורח, ולכל מי שרוצה להמלט על נפשו. שנאמר ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה, מפי השמועה למדו שבכך צוהו.

ב ותמה מהרי"ץ בתשובותיו (פעולת צדיק ח"ב סי' קנ"א), איך דייקו חז"ל מפסוק זה, שכך צוהו השי"ת, שלא יקיף את העיר מרוח רביעית. וביאר, דהיה לו לכתוב כאשר צוה ה' בסוף הפסוק, דהיינו ויצבאו וכו' ויהרגו וכו' כאשר צוה ה', שהרי זה מה שצוהו ה' צרור את המדינים והכיתם אותם (לעיל כ"ה, י"ז), לא לצבוא עליהם בלבד. אלא מדסמך הכתוב כאשר צוה ה' לויצבאו, בא לרמוז לנו חידוש דגם היצביאה' ודהיינו המלחמה עצמה. אבש"ר] היתה בצורה מסוימת כאשר נצטווה משה.

ועדיין נותר לנו לברר, מנין לחז"ל שזה מה שנצטוו ביצביאה', שדלמא נצטוו על ענין אחר מתכסיסי המלחמה. וכתב מהרי"ץ, דלכך דקדק הרמב"ם לכתוב זמפי השמועה למדו, כי בכל מקום שאין ראייה ברורה מהכתוב לאותו דין, מייחסים אותו רבותינו ז"ל, אל הקבלה שנמסרה למשה מסיני כמ"ש בספר הקנה (לא מצאתיו. אבל כע"ז כתב ביד מלאכי כללי הרמב"ם אות ט"ל. אכן לא כתב שם שהוא הל"מ, יע"ש). נמצא דדין זה דאורייתא הוא, ונאמר למשה בסיני, וגם רמזה אותו התורה בפסוק זה.

ולפי"ז קשה, מהו ויהרגו כל זכר שבסיפא דקרא, הרי לא הרגום אלא נתנו להם לברוח. וצ"ל דהכי קאמר, ויהרגו כל זכר שבא לידם ולא ברח. שלא נאמר דכיון שנתנו להמלט, גם אלו שנתפסו בידם ריחמו עליהם והחיו.

ג וזכה ביאר מהרי"ץ גופא זל"ה במנחת יהודה, מדוע נזכרו להלן בחלוקת המלקוח והשלל, רק בקר, צאן וחמורים. ולא נזכרו סוסים וגמלים. אלא דמכיון שהניחו להם רוח רביעית, ברחו והבריחו עמהם את הסוסים והגמלים שהם צורך המלחמה, משא"כ הבקר וכו'.

גירסת הרמב"ם בספרי

ד והנה כתב הכס"מ על דברי רבינו בזה"ל, כתב סמ"ג דאיתא בספרי, ע"כ. וז"ל הסמ"ג (עשין ק"ח), כתוב ויצבאו על מדין כאשר צוה ה'. תניא בספרי כשצריך על עיר לתפשה, נצטוו שלא יקיפו אותה מארבע רוחותיה אלא משלשה רוחות ומניחין מקום לברוח.

וקציע, מדוע הביא מקור זה מהסמ"ג בשם הספרי, ולא כתב בסתם דמקורו בספרי (ע"י תורה תמימה כאן אות ט' שכתב זהו פלא). ועוד יש לתמוה דהנה בספרי לפנינו נחלקו בזה תנאי, וז"ל (ע"פ דפ"ר, שנת ש"ו. וכ"ה גירסת הגר"א), ויצבאו על מדין, הקיפוה מארבעה רוחותיה. רבי נתן ואומר נתן להם רוח רביעית כדי שיברחו. [וע"י בעמק הנצי"ב ביאור הפסוק לדעת ת"ק]. וא"כ קשה טובא, מדוע פסק רבינו כר"ג ולא כת"ק.

ונראה דשתי קושיות אלו מתורצות חדא בחבירתה, דלפני רבינו הרמב"ם היתה הגירסא כהסמ"ג, ושם פתם לנו התנא, כמ"ד הניח להם רוח רביעית ודלא כמו שהוא בגירסא שלפנינו שנחלקו בזה ת"ק ור"ג, וממילא מובן מדוע לא פסק רבינו כר"ג, דבגירסא לפניו כלל לא נחלקו בזה תנאי. ולכך לא ציין הכס"מ לספרי שלפנינו דאז יקשה מדוע פסק רבינו כר"ג.

ביאור נוסף בדעת הרמב"ם

ה ועוד יש לומר, דאף אם הלשון שבסמ"ג אינה ציטוט מהספרי אלא דברי עצמו ע"פ הספרי. והיתה גירסתו בספרי כמו שהוא לפנינו. מכל מקום יש לומר דנקט הרמב"ם כר"ג, כיון שמצינו במדרשי חז"ל שסתמו כר"ג.

חדא, בתרגום יונתן פתם שהקיפוה משלש רוחות, ואתחילו על מדין, ואקפוה מתלת טריגונה, היכמא דפקיד ה' ית משה. [צ"ע דטריגון הוא שלש בלשון יון, כמ"ש בניזר (ח, ב) וכמב"י שם בתוספות]. וא"כ יש כאן כפל לשון תלת, טריגונהא]. ועוד, דכ"ה במדה"ג שהבאנו למעלה, שלא נחלקו בזה תנאי ולא נראה דאלו דברי מוהר"ד עדין זל"ה עצמו, וע"פ מש"כ הרמב"ם. ואינם העתקה ממדרש חז"ל שהיה לפניו. דא"כ היה לו להעתיק את לשון הרמב"ם ממש, כדרכו בכמה מקומות). ואע"פ שבמדרש הגדול פרשת שופטים הביא פלוגתא בזה עה"פ

וצרת עליה (דברים כ, י"ב), הקיפום מארבע רוחותם, רבי נתן ואומר נותנין להם דרך אחד שיברחו, ע"כ. מ"מ כאן סתמו חז"ל כר"ג.

ביאור מהרי"ץ והשם טוב ברמב"ם

ה ומהרי"ץ כתב ליישב דברי הרמב"ם, ע"פ הגירסא שהביא בילקוט שמעוני, הקיפוה משלש רוחותיה, רבי נתן ואומר נתנו להם רוח רביעית כדי שיברחו, עכ"ל. וצריך לומר דגירסא זו היתה לפני הרב"ם, והשתא ניחא דפסק כת"ק. וכדבריו כ"כ בזית רענן על הילקוט, דמשמע שכן היתה גירסת הרמב"ם. וכ"כ מוהר"ח"כ בשם טוב, דזוהי גירסת רבינו בספרי.

ולגרסא זו יש לתמוה מה בא ר"ג להוסיף על ת"ק שאמר הקיפום מג' רוחות. וכתב מהרי"ץ בשם ה"ר גדליה בפירושו לילקוט (ברית אברהם לה"ר אברהם ב"ד שמואל גדליה. נה צדיק. וכ"ה בפ"י הראב"ד על הספרי), דרבי נתן פירושי קא מפרש, מדוע לא הקיפום מרוח רביעית כדי שיברחו. [ועוד כתב הר"ג (וכ"ה ברבא"ד) אי נמי, ר"ג לאיפלוגי על ת"ק אתא, דאם נתן להם רוח רביעית יברחו, ולכן צריך להקיפם מג' רוחות, ע"כ. ולפי"ז פסק הרמב"ם כת"ק].

וכן מדוקדק בפירוש רבינו הילל מארץ יון על הספרי דגרס בדברי רבי נתן, ליתן להם רוח רביעית, כלומר להכי הקיפוה למדין משלש רוחותיה ולא מארבע רוחותיה, כי היכי דליתן להם רוח רביעית שיברחו, ע"כ. מבוואר דר"ג מפרש דברי ת"ק. וממילא נשמע ג"כ שגרסתו בת"ק משלש רוחותיה. וראייה גדולה לגירסא זו בספרי, דהלא כתב רבינו שדין זה מפי השמועה למדו, וביאר מהרי"ץ דהיינו מהלכה למשה מסיני [וכמ"ש למעלה, דהכי מוכח, דהלא לא מפורש בפסוק באיזה ענין נצטוו לצור, וא"כ לא שייך שיחלקו בה (כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה ובפ"א ממרים ה"ג).

ד' טעמים למה מניחים רוח אחת

ו והנה משמעות המדרשים והרמב"ם, דטעם הנחת רוח אחת שאין צרים עליה, היא לטובת העיר הנצורה, שמי שירצה יוכל לברוח ולמלט נפשו. וטעם זה כתבו הרמב"ם (שכחת העשין מצוה ה') כי בזה נלמד להתנהג בחמלה אפילו עם אויבנו בעת המלחמה. ובו עוד תיקון שנפתח להם פתח שיברחו ולא יתחזקו לקראתנו.

ז ומסוף דברי הרמב"ם ז"ל יתחזקו לקראתנו מתבאר טעם נוסף, וכמ"ש בתורת תמימה, כי אם לא יניחו להם פתח להמלט, היו לוחמים כולם כמתיאשים עד שארית כוחותיהם, ויהיה קשה כיבושם לפני ישראל. וכ"כ במשך חכמה, כי ידוע בקורות העיתים, שכמה פעמים בא מגודל היאוש, הניצוץ הגדול. [אלא שכתב כן בד' הרמב"ם ולא בד' הרמב"ם, ע"ש].

ח ומהרי"ץ הביא מפירוש ה"ר גדליה, שביאר דברי רבי נתן כ"ד שיברחו דתחילת נפילה ניסה, ע"כ. דהיינו, היות ויהיה להם מקום להמלט, ירצו למלט נפשם וינסו וזוהי תחילת הנפילה. ודקדק מהרי"ץ דלפי"ז אין הטעם לטובת העיר הנצורה אלא מתכסיסי הצלחת המלחמה.

ו כתב מהרי"ץ דיש לדקדק כן בלשון הרמב"ם זמניחין מקום לברוח, ולכל מי שרוצה להמלט על נפשו, ולמה לא כלל ואמר ומניחין מקום לברוח להמלט על נפשו. אלא דרמוזים כאן ב' טעמים, א' ומניחין מקום לברוח שיברחו וזוהי תחילת הנפילה שלהם. ב' מי שירצה להנצל יוכל למלט נפשו.

ט ועוד כתב מהרי"ץ, דניתן לפרש טעם זה השני באופן אחר קצת, דע"י שיצאו מן העיר יבואו להשלים עם ישראל, וא"כ אי"ז לברוח' מישראל, אלא להמלט מן העיר אל ישראל להציל נפשם, ע"ש.

וכן ראיתי לדקדק בילקוט מדרשי תימן בפרשת שופטים (שם) שכתב, ואם לא תשלים עמך וצרת עליה, לומר לך כשצרים על העיר לתפשה, אין מקיפין לה מארבע רוחותיה וכו' כמו ויצבאו על מדין וכו' ע"כ. נראה מתיבות 'לומר לך', שמפסוק זה ניתן ללמוד דין הנחת רוח אחת.

וביאר הענין כי פרשה זו מתחילה בשלום (שם, י) כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום וכו', ואם לא תענך וצרת עליה. ולמד מכאן בעל הילקוט, דגם המצור יהיה בדרך של שלום. דהיינו שמא יש מהם שכן רוצים להשלים עמך, ולא יכלו מפחד ההמון השועטים למלחמה, לכן יהיה המצור עם פתחון פתח להמלט. וכן יש לדקדק מלשון החינוך, שכלל דין זה בדיני מצוה תקכ"ז, שהיא לקרות קודם המלחמה לשלום.

י וע"פ טעם זה כתב מהרי"ץ יישוב נוסף בדעת הרמב"ם, דלעולם היתה גירסתו כהספרי שלפנינו, ומכל מקום פסק כר"ג דמסתבר טעמיה, וכמו שמצינו במלחמת חובה שפותחין בשלום.

מדרכי רבותינו - אבילות הקרבן של כמוהר"ר אברהם צאלח זל"ה

כשהיה מוהר"ר אברהם צאלח זל"ה (נין מהרי"ץ), יוצא מביתו לאחר סעודה מפסקת שבערב תשעה באב, היה מתעטף בשטיח שחור שאין בו ציציות, הולך הלך ובכה עד שמגיע למדרגות בית הכנסת, שם היה נעצר על כל מדרגה מתאנח ומכה בידיו על שוקיו מעוצם הצער שבלבו כמי שמתו מוטל לפניו, וכשהיו רואים אותו הציבור היו כולם מתעוררים לבכיה על חרבן בית קדשנו ותפארתנו. ולכן רבים היו מגיעים לשם מבתי כנסיות אחרים. לאחר גמר התפילה, היה יושב וקורא לציבור מדרש איכה רבה, והיו עיניו נוזלות דמעות בחיל, עד שלא היה יכול להפוך את הדף מרוב שנרטב, והיו מכינים לו ספר נוסף להמשך הלימוד (מהגרא"ח כהן שליט"א בשם אביו. ור' גם מצפ"ת עמ' קכ"ח).